

SOU 2018:30, Förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning (Ju2018/02293/Å)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i SOU 2018:30, Förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär risker för journalisters möjligheter att skydda sina källor. Det är en av anledningarna till att det krävs tydliga rättssäkerhetsgarantier i samband med att beslut om hemlig avlyssning fattas. Domstolssammanträden utgör en sådan rättssäkerhetsgaranti och det finns enligt Journalistförbundet inte tillräckligt starka skäl för att ta bort denna garanti eftersom det skulle äventyra källskyddet. Journalistförbundet avstyrker därför förslaget om att införa en bestämmelse om ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning i 27 kapitlet, 28 a §, Rättegångsbalken (RB).

Bör tillståndet knytas enbart till en person?

Utredningen har övervägt om ett tillstånd om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation bör knytas enbart till en person, och inte som idag ett visst telefonnummer exempelvis. Utredningens slutsats är att detta inte bör genomföras eftersom det saknas tillräckligt tungt vägande skäl för en sådan ordning. Journalistförbundet delar den slutsatsen.

En annan ändring är lämplig och nödvändig

I stället för att lägga fram ett förslag om att knyta tillstånd om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation till en viss person anser utredningen att det bör införas en möjlighet för rätten att i vissa fall använda ett förenklat förfarande för att fatta beslut i denna typ av ärenden. Förenklat beslut ska vara möjligt i de fall det redan finns ett tillstånd om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation avseende en person och det nya tillståndet "grundas på samma omständigheter" men avser en annan adress eller en annan elektronisk kommunikationsutrustning. I dessa fall ska det inte krävas att rätten har något sammanträde, utan beslut ska kunna fattas på handlingarna. Inte heller ska det behöva utses något

offentligt ombud före beslutet tas av rätten, utan ombudet ska utses och informeras först efter rätten fattat beslutet.

Journalistförbundet ifrågasätter inte att skyldigheten att inhämta tillstånd från rätten är tidskrävande i de fall kriminella till exempel byter telefonnummer eller mobiltelefoner ofta i syfte att komma undan polisens avlyssning. I Sverige finns det en tradition av att värna bland annat källskyddet vid användandet av hemliga tvångsmedel. Enligt Journalistförbundet utgör domstolssammanträdet en viktig rättssäkerhetsgaranti. Även det offentliga ombudets roll utgör en viktig rättssäkerhetsgaranti. I samband med att systemet med offentliga ombud infördes underströk regeringen att ombudens roll är att företräda "enskildas rätt och integritetsintressen i allmänhet" och inte bara klientens intressen.¹ Att det hålls ett sammanträde med ett offentligt ombud närvarande vid beslut om användning av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation är enligt Journalistförbundet en viktig garanti för att källskyddet inte kränks vid denna typ av beslut. Journalistförbundet avstyrker därför förslaget om att införa en bestämmelse i 27 kapitlet, 28 a §, RB om ett förenklat förfarande vid beslut om hemlig avlyssning.

För det fall regeringen trots allt vill gå vidare med förslaget vill Journalistförbundet anföra följande. Enligt förslaget ska förenklat förfarande vara möjligt om beslutet "grundas på samma omständigheter" som det tidigare beslutet. Samtidigt framgår det av utredningen att det inte ska vara möjligt att använda det förenklade förfarandet om det kan tänkas att det nya numret, adressen eller utrustningen används av flera personer. Att ett nummer eller en viss utrustning används av flera personer är en omständighet som indikerar en ökad risk för att hemlig avlyssning skulle riskera att kränka källskyddet. Det är därför enligt Journalistförbundet positivt att det förenklade förfarandet ska vara uteslutet i dessa fall. Formuleringen "grundas på samma omständigheter" riskerar dock att leda till att bedömningen görs utifrån samma omständigheter som den tidigare bedömningen istället för att rätten undersöker om det finns andra omständigheter som skulle kunna tala emot ett förenklat förfarande, till exempel att flera personer använder samma utrustning. Enligt Journalistförbundet bör bestämmelsen därför innehålla en påminnelse om att rätten inte ska använda ett förenklat förfarande om det föreligger risker för att källskyddet kränks.

Jonas Nordling
Ordförande
Journalistförbundet

¹ Se prop. 2002/03:74 sid 23.